

Tone Škarja

hitro zapeljejo marsikateriga pisca tovrstne literature v poenostavljanje. Tudi zaradi tega Toneta Škarjo uvrščam med tiste naše sodobne alpinistične pisatelje, kamor prav gotovo sodijo Ante Mahkota, Nejc Zaplotnik, Danilo Cedilnik, Viki Grošelj in še kdo od pisarjev, ki tudi skozi zapisovano besedo iščejo odgovorov na temeljno vprašanje o bistvu lastnega početja. Da, prav za to gre: skušati najti odgovor na enega od najbolj bivanjsko usodnih vprašanj — zakaj živim prav na ta način, po tem principu; zakaj iščem najdaljšo, najtežavnejšo, nabolj nevarno pot k lastnemu udejanjenju?

Tone Škarja s svojim pisanjem ne ponuja dokončnih odgovorov na vsa ta vprašanja, ki jih ne vsiljuje, zato pa jih pogloblja tam, kjer mu to narekuje njegov lasten premislek, jih relativizira tam, kjer so po njegovem komaj omembe vredni. Zato je ilustrativno najbolj primerno citirati avtorjevo posvetilo h knjigi Jalung Kang: »Knjigo posvečam njim, ki brez krivde trpijo. Ne alpinistom — ti vedo za ceno, ki jo bo morda treba plačati. Posvečam jo njim, ki jih puščamo v negotovosti in morajo kazati pogumen obraz, ko jih razžira stiska. Njim, ki morajo včasih plačati najvišjo ceno, pa si težko odgovorijo, za kaj. Njim torej, ki jih 'bojevniki za neke svetle cilje' puščajo zlomljene, ranjene in trpeče ob robu svoje poti.« Bolj slikovitih besed o Škarjevem etičnem habitusu skorajda ni mogoče najti v vsem njegovem opusu, ker prav v tem posvetilu piše o tistih, ki morajo ostati, za katere vsaj v tem kontekstu ne velja tisti — treba je naprej. Vendar se k njim, ki ostajajo, vedno vračamo.

Razen, če vmes ne poseže usoda, kot pri Borutu Bergantu.

In krog se sklene. Na sleherni poti sleherni popotnik, večno vračajoči se (seveda ne v nietzschejevskem smislu večnega vračanja istega) nekaj izgubi. Tokrat eden od njih življenje, ostali prijatelja... Kot bi Škarja hkrati, ko piše o večnem vračanju, pripovedoval tudi o večnem minevanju, ko je življenje reka, tekoča v ocean večnosti. Pa vendar: prav zaradi te in takšne izkušnje ima življenje svoj čar, svojo slast. To Škarja podčrtava s citatom, v katerem Pavle Zidar pravi: »Gora je ciganska prevara, lepa, ker te prisili, da se boriš za svoje življenje. Vsi obupanci bi morali navkreber, da bi lizali iz nevidne dlani slast bivanja.«

Mitja Košir

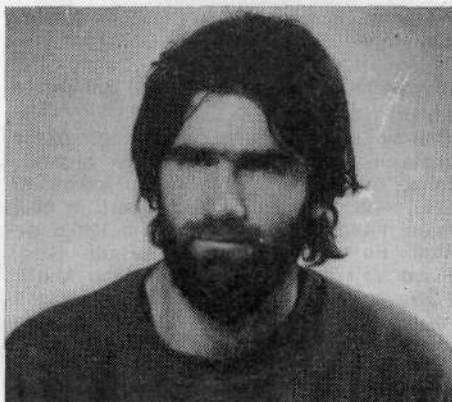
TENKOČUTNA GORNIKOVA IZPOVED

V kratkem dveletnem obdobju, odkar smo se zadnjič srečali na tem kraju, je Matevž Lenarčič napisal in priobčil nekaj člankov.

Jeseni 1986. leta beremo v našem planinskem glasilu pod naslovom *Smer Borisa Simončiča v Fitz Royu* jednat povzetek slovenske odprave v Patagonijo na prelomu leta 1985/86. V decembrski številki je pod naslovom *Za nas je to najlepša gora na svetu* izšel njegov zapis o vzponu na Cerro Torre; na ta vitki granitni špič so stopili člani odprave nekaj dni pozneje. — Dva meseca pozneje, v letu 1987, je bilo pod naslovom *V sencih neba* objavljeno poglavje naše doslej najuspešnejše alpinistične odprave v najvišje gorovje sveta: v rekordnem času se je moštvo povzpelo na dva osemtisočaka; naš avtor na Broad Peak.

Po svoji izobrazbi je Lenarčič biolog, poklicno pa se ukvarja z varstvom narave, s škodljivimi posledicami človekovega poseganja v njeno snovanje. Dobro se potemtakem zaveda obojega: njene mogočne ustvarjalnosti in človekovega nenasitnega kopičenja dobrin, ki se ponujajo na njenem površju ali pa so skrite v njenih nedrjih. Zraven tega se je Lenarčič zgodaj zapisal enemu izmed velikih prostranstev: goram. Kot alpinist se odpravlja v ta odmaknjeni svet, tja, kjer so stene najmanj prehodne, vrhovi najtežje dostopni.

V zadnjih letih opozarja nase s svojo pisano besedo, bodisi da obravnava ekološko problematiko ali pa izpoveduje tisto, kar doživlja med svojimi plezalnimi vzponi, na odpravah, kjer se srečuje z mogočnimi naravnimi silami, ki se mu postavljajo v bran. Svojo kronistično dolžnost bi Lenarčič korektno opravil, če bi zgolj povzel svoje dolge gorske poti in zmage. Vendar zahteva od sebe mnogo več kot samo to. Izogiba se lagodnosti,

Matevž Lenarčič

išče skrajno težavnost, napetost vseh telesnih in duševnih sil. Samo v ekstremnih okoliščinah more občutiti in izmeriti razpon svojega bitja. Povrhu se ne boji prevzeti nase odgovornosti pobudnika in vodje, kadar ubere korake k visoko zastavljenemu cilju. Pri vsem tem pa ostane vse-skozi prosojen in umljiv; čutimo, kako krhko bitje je človek, da ga naravne sile, kadar se zdramijo, mimogrede zdrobe, lahko se poigravajo z njegovimi hotenji in nameni in skrajnimi naporji, ga pahnejo v dramatičen položaj, v tragično brezizhodnost.

In vendar človek ne odneha. Po vseh zagatah in porazih se, kakor hitro se pokaže prvi sončni žarek, postavi spet korajžno na noge, zazre proti vrhu in spet krene od vznožja proti cilju.

V Lenarčičevem pisanju odkrivamo tenkočutno izpoved gornikovih velikih trenutkov in obdobj trdih preizkušenj, ko se je treba o pravem času odločiti za umik. Vselej pa ume z izbrušeno besedo upodablja naravo, širino, odprto pokrajino okrog sebe, bodisi da je tihotna ali pa besneča, odeta v nepredirni beli plašč ali pa se koplje v sončni luči.

Zato menimo, da je Matevž Lenarčič kot gornik zvest izročilu Nejca Zaplotnika in mu pripada priznanje, ki nosi njegovo ime.

Franc Vogelnik

Plezalne tekme na Japonskem

Od leta 1977 do 1982 so se začela na Japonskem uradna tekmovanja v skalnem plezanju z varovanjem od zgoraj. Po petletnem premoru so v skalovitem svetu Ogavajame ponovno priredili tekmovanje v plezanju, vendar to pot »na pogled«. V zaključnem delu tekmovanja je po izločitelnih tekmah ostalo v konkurenci še 19 plezalcev, med katerimi jih je pet preplezalo zadnjo smer. V tekmovanju so sodelovali tudi trije plezalci iz Južne Koreje.

NA ROB LETOŠNJEGA FESTIVALA ŠPORTNIH FILMOV V KRANJU

ENKRATNA FILMSKA DEJANJA

TONE FRELIH

V sklopu dokumentarnega filma kot posebne vsebinske in izrazne opredelitve obstaja več podžanrov, ki se med seboj kar po vrsti dopolnjujejo. Ta podobnost izhaja iz osnovne zahteve, ki stoji pred vsakim dokumentaristom, orisati socialno-miljejsko sceno nekega dogajanja — torej tudi športa, ali še konkretnje alpinizma.

O verističnosti dokumentarnega žanra je bilo napisanih že veliko študij, razloženih veliko nasprotujočih si pogledov, zato o tem ne gre več izgubljeni velikih besed. Na eni strani so resnično vsaka filmska slika, kader, sekvenca, dokument »par excellence«, na drugi strani pa slika, kader ali sekvenca ne morejo skriti avtorske interpretacije »čiste resnice«, torej dokumenta.

Zatorej ob ogledu kakršnegakoli dokumentarnega filma moramo pristati na dejstvo, da gledamo »interpretacijo« nekega resničnega dogodka. Z interpretacijo se sicer lahko strinjamo ali pa tudi ne, kar je predvsem odvisno od naše/gledalčeve zmožnosti sprejeti in razumeti ali pa doživetvi interpretacijo.

Teh nekaj načelnih misli naj služi kot uvod v bolj prozaično razmišljanje o posebni zvrsti športnega filma — o alpinističnem filmu v svetu in pri nas. O alpinističnem filmu tega trenutka.

Alpinistična zvrst v filmu ima dolgoletno tradicijo. Pri nas, na Slovenskem, celo prva nema celovečerca (Triglavske strmine in V kraljestvu Zlatoroga) sodita v to zvrst.

Posebno veljavo alpinistični zvrsti so prinesli filmi, ki so jih avtorji-alpinisti snemali na velikih ekspedicijah v Himalajo in druga visoka gorstva. Ti, imenujmo jih »ekspedicijski« filmi so v alpinistični zvrsti utrdili precej stereotipno formulo, tako dramaturško kot režijsko. Filmska podoba je bila izrazito dnevniška, zapisovalska, s svojim obveznim začetkom v »dolini«, s sprotnim ogledom vaških zaselkov, svetišča, srečanja z budističnim menihom, anekdotami v baznem taboru, tej dolgi eksploziji pa je sledil osrednji filmski del, osvajanje vrha. In to kronološko natančno, vse do uspeha ali nesreče in sestopa. V tako zastavljenem filmskem dnevniku skorajda ni bilo pomembno ime osvajačca vrha, saj je v filmskem zapisu šlo predvsem za podvig in rezultat.